

4515811

ANUL XI

5 Aprilie 1931

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

IN ACEST NUMĂR:

ROMANIA BOLNAVA de OCTAVIAN GOGA

Sat fără hrisov poezie de D. Ciurezu; Imprumutul de umilire de Th. Deleanu; Ungaria feudală de Alexandru Hodoș; Trista metamorfoză a lui Konrad Bercovici de D. I. Cucu; Revoluția lui Horia într'o lumină nouă de Gh. Tulbure; Săptămâna politicii interne: Alegeți-vă dela Bistrița, Oglinda situației de Cronicarul de Duminică; Gazeta Rimată: Nenorocirea unui libatar de Matache Voronof; Insemnări: „Țara Noastră“ la București, Nepăsărea lui Iuliu Maniu, Guvernul de concentrare, Un gest de gelozie, Pleacă unii și vin alții, Aerele lui Emil Hațiegan, S'a oprit mașina, etc. etc.

BUCUREȘTI,
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CALEA VICTORIEI 63—65

PRETUL 5 LEI
© BCUCIuj

Țara Noastră

România bolnavă

E nespus de greu pentru oricine să dea azi un tab'ou real al țărilor din țară și să treacă astfel în conștiința publică primejdia care ne paște.

E greu mai întâi, fiindcă niciodată aici n'au mai fost împrejurări asemănătoare celor de azi. Termin de comparație nu există, deci, cu mizeria actuală. Din vremi de demult, dela întemeierea Regatului, de cincizeci de ani, România n'a cunoscut încă o perioadă de decădere morală și materială ca prăvălirea la care ne-a fost dat să asistăm pe urma inaugurării regimului zis național-țărănesc. De-aceia, neputându-se invoca nici o situație similară în trecut, ne lipsesc oarecum mijloacele de-a sesiza în toată amploarea ei această galopare spre neant.

Al doilea, trebuie constatat că lumea noastră întregă a obosit în îndelunga protestare. Zi cu zi s'a acumulat material nou la grămada de nedreptăți și păcate. Una din nenumăratele jigniri elementare ale bunului simț cu cari a fost lovită țara ar fi fost deajuns în alte vremuri ca un guvern să se prăbușească acoperit de ridicol. După fiecare batjocură s'a zis: Nu mai merge, asta e cea din urmă! Nu s'a întâmplat nimic, lucrurile au fost duse mai departe, sancțiuni nu s'au dat și coarda s'a întins tot mai mult, de atâtea ori gata să plesnească. O neliniște surdă a pus stăpânire pe toate părțile societății. Critica cea mai acerbă a isbucnit în repetate rânduri, oameni și instituții au blamat în mod violent actele unei guvernări inconstiente. Nu arareori s'a resimțit un suflu revoluționar trecându-și fiorul peste creștetele noastre. S'au urnit partidele de opoziție și fruntașii lor și-au ridicat glasul cu îngrijorare. Viața întreagă cu toate așezările ei s'a sguduit din temelii. Și totuși nimic nu s'a mișcat... Rușinea de alaltăieri s'a legat cu rușinea de ieri și laolaltă așternându-se peste amărăciunea clipei prezente au lăsat

un strat de toropeală peste sufletul românesc. S'au înghițit atâtea infamii fără reacțiune, s'au tolerat atâtea umiliri ne mai pomenite că psihologia acestui popor a fost scoasă par'că din alvia ei tradițională.

România de azi e bolnavă.

Luați orice aspect de viață și cercetați în trecut! Orice colț din vasta șurubărie a statului, pipăiți-l! Priviți-l! Priviți piramida socială de jos până sus! Dar dincolo de această ruină materială care se poate cântări fiindcă e vizibilă și dincolo de plângerile care se aud, cumpăniți groaznica derută a conștiinței publice, nenorocita tragedie mută care se petrece sub ochii noștri. În fiecare din noi pe nesimțite a bătuit o mare pustiire de credință. Ca să aleagă adevărul, să privească fiecare în sine însuși. Aduceți-vă aminte de capitalul moral de-acum doisprezece ani... după războiul biruitor, după marșul dela Budapesta, după iscălirea tratatului de pace, care fixase noile hotare... Ce zile de epopee! Ce adiere de sănătate romantică străbătuse toate fibrele neamului.. Zece ani au fost de-a-juns, ca să se destrame mirajul.. Au năpădit pe arenă existențe de bălcu cari au desonorat vechile altare și pe urma lor un val de scepticism acru s'a furișat pretutindeni. Ca să se convingă în ce *minus* de rezistență morală se găsește, să-și puie fiecare problema cu ce armătură sufletească ar pleca azi la o nouă mobilizare pentru apărarea patriei?...

Aici am ajuns.

Aici ne-a adus întronarea la cârmă a prostocrației de pe ambele versante ale Carpaților. Foamea și incompetența foștilor proprietari de voturi și-au făcut de cap. O atmosferă de doliu național, un aier de înmormântare, stăruie acum din toate părțile. Acolo sus în dealul Mitropoliei mașina de legi s'a oprit zilele aceste, răspândind miasme de afaceri murdare...

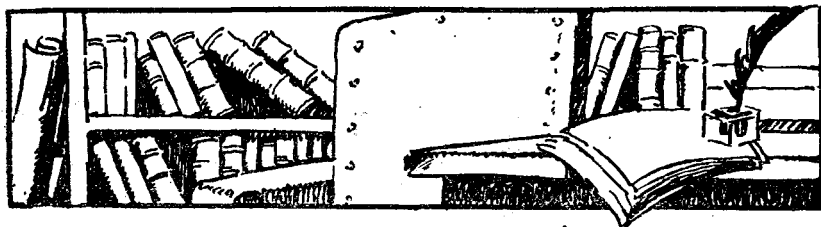
În vremea asta doi oameni stau senini în fața zilei de mâine fără să-i miște taifunul care bate peste optsprezece milioane de cetățeni. Unul de trei luni s'a instalat la masa de ruletă la Monte-Carlo, iar azi după ce la vârsta de șaizeci de ani a descoperit Apusul, candidul holtei tomnatec Iuliu Maniu, își plimbă dealungul Europei inconștiența, purtând la bagaj demisiile în alb ale slugilor boierite. Celalt, omul de paie, săltat la rangul de dictator plimbă sub privirile prostitute ale țării întregi surâsul absent al unui șef de carnaval.

Da, România e bolnavă.

Reînsănătoșarea nu va începe decât în ziua când hoitul politic de azi va fi îngropat deabinele și când retorsiunea firească, după ce și-a făcut datoria implacabilă, va reîntrona în cugete tabla valorilor.

În acea lume nouă, fiți liniștiți, nu vom mai întâlni pe d. G. Mironescu. Amintirea lui se va evapora ca aburii grei ai unei ig-nobile beții de bere.

OCTAVIAN GOGA

Sat fără hrisov

Aci a fost din biblicu 'nceput
Cu soarele, cu apa și vântul
In ochii lui se bucură pământul...
Aci a fost din biblicu 'nceput

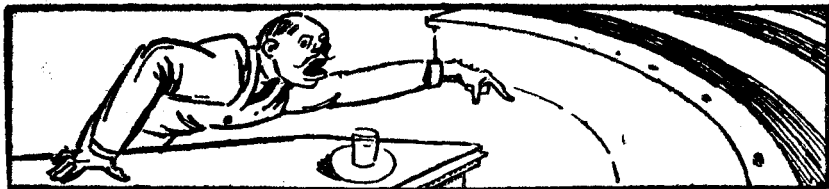
Ciugur-mugur de mioare peste deal
Satul meu anină case prin livezi,
Premenit în strae albe, cu ochi verzi
Stă pierdut, privind cu plopii peste mal.

Apa curge fără nume către văi,
Și năvod de drumuri albe pier în soare
Vin din larguri ploi și pasări călătoare
Și-asfințituri mari de aur cad pe căi.

Cine cântă și se pierde fără urmă
In ținutul fără margini, fără nume?
Cine 'ndoaie pe ogoare-un colț de lume
Unde cerul cu pământul se precurmă?...

E satul meu, un sat fără hrisov,
Pierdut așa ca luntrea peste ape,
Pădurea-i strânge sufletul aproape
Iar fruntea i-o mângâie un ostrov.

D. CIUREZU

Imprumutul de umilire

Puțini vor fi acei cari să își fi dat osteneala să citească convențiile și anexele făcând parte integrantă din *împrumutul de umilire din 1931, numit de guvern : împrumutul de dezvoltare*. Imi iau eu această ingrătă sarcină. Cei cari mă vor ceti, sunt convins că vor împărtăși alături de mine indignarea de care sunt stăpânit. Anexele explică, cu lux de detalii, executarea împrumutului, garanțiile, modul de rambursare cum și alte interesante amănunte.

În articolul 5 paragraful VII anexa A. citim următoarele : „In cazul când Casa (Casa Autonomă a Regiilor) nu ar face față plății capitalului și prețului de rambursare, (*distincția era utilă fiindcă altul este capitalul și cu totul altul este prețul de rambursare*) sau dobânzii sau amortizării obligațiunilor, când zisele sume sunt exigibile, sau nu ar face față plăței vreunei sume ce trebuie vărsată la contul special prevăzut la art. 8, (*voi arăta ce zice acest articol*) sau a oricăror alte sume datorate pentru serviciul obligațiunilor și dacă zisa abatere s'ar prelungi 15 zile după notificarea făcută Casei și Băncii Naționale a României (*de ce Băncii Naționale, ce raport și ce amestec are institutul nostru de emisiune în acest împrumut?*) de către agentul financiar, Banca Națională va trebui să perceapă imediat și atât timp cât va dura neplata, toate veniturile Casei și orice sumă datorată Casei sau reținută de altcineva pentru contul Casei, și Banca Națională va putea singură să dea descărcare. Banca Națională **a consimțit** de a proceda conform dispozițiunilor prezentului paragraf“.

Va să zică un secestru în toată regula, executat prin delegațiunea dată Băncii Naționale. E întrebarea, și așteptăm lămuriri, când a consimțit Banca Națională a României să facă aceste eventuale operațiuni? Iar dacă nu a consimțit, cum poate fi târâtă într'o așa de grea postură față de veniturile țarei românești?

Casa autonomă se obligă de asemeni, ca nici unul din drepturile purtătorilor de obligațiuni, avantajii, garanții, imunități și privilegii, să nu fie în vreun moment supuse la revocare, modificare

sau reducere. Cum și-o fi închipuind bancherii acest paragraf VIII nu știi. Mai judicios, mai *decent* ar fi fost, dacă *statul*, țara însăș, și-ar fi luat asemenea obligațiuni.

Să lămurim acum art. 8 de care se pomeneam mai sus pentru a-i pricepe rostul. Trei zile după semnarea împrumutului, Casa era obligată să verse la contul special deschis la Banca Națională, toate sumele și dobânzile scăzute din împrumutul din 1929. După aceste trei zile, Casa va vărsa lunar suma dobânzii și amortizărilor „*pentru a stabili și menține o rezervă egală cu trei luni de do- bândă și de amortizare asupra ziselor obigațiuni în circulație*”. Pentru a înțelege rostul acestui articol este nevoie să sar dintr’o dată la anexa C. și anume la *contul I. denumit fond de rulment al tezaurului*, dotat cu suma de 220 milioane fr. francezi. Iată ce spune anexa C. asupra acestui fond: *fondul de rulment de 1 miliard lei pentru scadențele datoriei externe, a primit în 1930 o primă dotare egală cu 100 milioane fr. francezi. Avansul pe termen scurt, (cine o fi făcut acest avans ?), cu ajutorul căruia s’a făcut acest vărsământ, (auziți logică: avansul cu care s’a făcut vărsământ) va fi rambursat (cui îl rambursăm nu ni se spune) și dotarea fondului de rulment va fi înlocuită și complectată printr’o prelevare din împrumutul de 150 milioane fr. francezi, astfel ca fondul de rulment să fie constituit de pe acum (adică cum ne obligă art. 8) cu 1 miliard lei.*

Ce înseamnă asta în limbaj clar și fără întortocheturi? Că în 1930 pentru plăți în străinătate la împrumuturile existente, guvernul a primit un avans pe termen scurt egal cu 100 milioane franci; dela cine nu știm, prin urmare nu știm nici cui îl rambursăm, iar acum din acest nou împrumut punem deoparte 150.000.000 fr. francezi, ca să garantăm conform art. 8 plăți viitoare. Această operație ca să nu apară ca o garanție cum este de fapt, anexa C. o numește: *Fond de rulment al Tezaurului*.

O altă perlă din anexa A. art. 11. „In cazul când în urma „unei stări de război sau de vre-o altă cauză, Casa nu ar putea „face în locul unde ar trebui să fie făcută vre-una din plățile „prevăzute în contractul de față, Casa va trebui să depună la o „bancă dintr’o țară neutră desemnată de agentul financiar și apro- „bată de Casă”. Cum am executat în fapt o asemenea obligațiune, nu s’au întrebat desigur nici un moment semnatarii, fiindcă ne întorcem cu gândul la dureroasa epocă din 1917, când eram cotro- piți de vrășmași și sub stăpânirea lor, și dacă ferească-ne Dum- nezeu lucrul s’ar repeta, nu văd cum ar face d. comisar financiar să se execute această obligațiune, când toate veniturile și averile țării ar fi în puterea dușmanilo: ? Atunci de ce atâta exagerare ? Voi termina analiza anexei A. cu art. 17. Iată-l în întregime: „Incă „dela semnarea contractului de față, Casa va remite agentului fi- „nanciar, în atâtea exemplare câte aceasta din urmă va găsi util, „scrisori și rezumate, semnate de ministrul de finanțe al regatului „României și de directorul general al Casei, aceste scrisori și re-

„zimate vor cuprinde toate informațiile financiare și altele privind regatul României și Casa, ce agentul financiar va găsi necesar. Se va putea face uz de ele în prospectele ce vor fi publicate în diferitele țări unde se va emite împrumutul“.

Așa dar pentru plasarea împrumutului în forma lansării obligațiilor, atracția publicului subscriitor o oferă regatul României, iar nu patronajul bancherilor. Atunci de ce atâtea umilințe, de ce atâtea exagerate concesiuni și abdicări dela principiul de suveranitate națională? Dacă această presupunere nu e adevărată, la ce bun obligativitatea scrisorilor cu semnătura ministrului de finanțe al României, prevăzută în însăși convențiunea de împrumut? Anonimii-subscriitori străini, când își dau economiile lor spre fructificare le dau desigur, nu după îndemnul bancherilor ci după convingerea ce o au că aducând banul lor în țara românească fac un bun și serios plasament. Iată ceea ce au uitat în tot momentul, cei cari au negociat în numele țării în străinătate, fiindcă dacă ar fi avut acest sentiment logic și real, nu îmi pot închipui, că ar fi acceptat condițiunile umilitoare ce au semnat.

Anexa B are de scop principal introducerea în cauză a statului român ca *debitor social principal* și nu ca simplu garant al tutului obligațiunilor luate de Casă. În genere conține clauze destil obicinuite acestui fel de operațiuni, în afară de ideea mereu repetată: „că statul român angajează buna sa credință și creditul său“ (art. 2), frază care ofensează gratuit mândria noastră. Se poate presupune un stat, oricare ar fi el, care să nu se angajeze cu bună credință în vre-o obligațiune oarecare? Atunci de ce ni se aruncă mereu în obraz ofense, care nu au nici măcar avantajul de a le folosi lor? În toate tratatele de drept public internațional, statele sunt în toate actele lor juridice prezumate a fi lucrat cu bună credință, numai starea de război răstoarnă acest principiu. Nu cumva prin menționata idee, s'o fi urmărit să se facă distincțiunea între Casă și statul român? Merită să fie relevat art. 5 alin. c., care introduce o obligațiune grea pe seama statului modificând condițiunile privilegiului creat în baza art. 2 din contractul de împrumut din 1 Februarie 1929, în sensul că dacă veniturile Casei Monopolurilor în cursul vre-unui exercițiu oarecare, ar scădea la mai puțin de odată și jumătate suma necesară: „Statul va lua toate măsurile pentru ca Casa să dispună de venituri suplimentare, așa ca veniturile nete ale Casei să fie în totdeauna egale cu cel puțin odată și jumătate suma anuală necesară zisului „serviciu“. De ce s'a fi admis acest exces de prevedere eu nu înțeleg. În cuprinsul actului de împrumut figurează bilanțul și contul de profit și pierderi pe anul 1930 al Casei Monopolurilor, care face parte integrantă din convențiune, de acolo rezultă, că cu toate scăderile de venituri, beneficiul rămas *acopere de 2 ori* quantumul ratelor de plată chiar dacă se adaugă noile sarcini isvorâte din actualul împrumut. Presupunând că veniturile ar continua să scadă, ce suntem noi obligați să plătim? Dobânda și o cotă parte din

rambursarea obligațiunilor eșite la sorti. Până la 31 Decembrie 1930 din împrumutul de stabilizare în sumă totală de 16.341.782.935 lei s'a amortizat prin plăți suma de 358.338.930 lei, așa că la 31 Decembrie erau în circulație 16.483.444.005 *obligații în lei*. La această sumă se va adăuga noul împrumut de 8.678.564.500 lei, adică datorăm în total 25.162.008.505 lei mai exact, abia la 30 Aprilie 1931 vom ști cât ne vor da din acest al doilea împrumut. Ori, *incasările nete* ale monopolurilor au fost 4.369.578.383 lei în 1930. Sarcina anuală era până acum 1.380.000.000 lei. Dacă o socotim dublă, adică 2.760.000.000 lei, și încă mai prisosește 1.609.578.483 lei, atunci ce rost o fi având art. 5 și toate celelalte condițiuni anexe ?

Curiozități de acestea întâlnim la fiecare pas, unele atingând nu numai ridicolul dar chiar și absurdul. Un exemplu : art. 9. Statul se obligă să cumpere obligațiuni. Cum ? După diversele piețe ce vor fi participat la plasarea lor, pe *cât posibil proporțional* cu sumele respective ale participării lor. Ei, și dacă pe o piață nu a găsit ca să respecte proporționalitatea, ce se va întâmpla ? Nimic. Atunci de ce s'au mai trecut asemenea fleacuri, fără sens și fără rost practic. *Articolul 12*, comentat cum se și cuvenea de toată presa noastră, este adorabil în cinismul cu care a fost redactat. Îl voi transcrie în extenso : Pentru a crea o atmosferă favorabilă „plasării obligațiunilor și pentru a proteja piața în timpul plasării, „statul se angajează a nu face și a nu autoriza nici-o ofertă „publică în străinătate a altor titluri garantate sau emise de el „timp de 6 luni, decât numai prin intermediul agentului financiar“ (care le va pune la coș). O fi nebun agentul să le dea drumul, în special dacă piața ne-ar fi favorabilă și am obține un curs mai bun ? Are acest reprezentant al împrumutătorilor actuali vre-un interes să încuviințeze o asemenea concurență ? Asta se numește „atmosferă favorabilă“, pentru ei, fără îndoială, dar pentru noi cum se poate eticheta această interdicțiune ? *Tutelă financiară, atât și nimic mni mult.*

Anexa C. este în realitate un program de întrebuintare a sumelor dobândite prin împrumut și fiecare fond constituit își are partea necesară de explicațiuni. E cea mai rușinoasă pagină de istorie contemporană, dar în acelaș timp și cea mai dureroasă. *Creditul Agricol Ipotecar* constituit cu un capital de 330.000.000 lei, are participațiunea băncilor străine cu 150.000.000 lei, restul e capitalul statului 170.000.000 lei și 10.000.000 al Băncii de Credit Român. Sunt cunoscute enormele avantagii acordate capitalului străin pentru acest neînsemnat aport, ca să mai fie nevoie să le enumăr. Obligațiunea impusă statului român, prin programul de întrebuintare a împrumutului, de a afecta 200.000.000 franci francezi la subscrierea obligațiunilor societății de Credit Ipotecar Agricol, ne apar ca o necesitate de a da posibilitate funcționării societății, căci cine știe dacă alt plasament va mai fi posibil prin concursul bancheriilor, care am impresia că așteaptă credite, abia

după ce abia sub auspiciile Ligei Națiunilor, va lua ființă Banca Internațională a Agricultorilor. Ori, până atunci lor li s'a garantat 7 % la capitalul subscris prin acțiunile de preferință ce li s'au atribuit, de alte nevoi ale țării noastre nu le pasă și nici noi nu avem dreptul de a le pretinde. Alții sunt din nenorocire vinovați, tocmai acei care aveau și datoria și puțința de a apăra interesele noastre și nu au făcut-o, fiindcă interese meschine de partid și de clientelă politică au primat înaintea oricăror altor datorii.

În situațiunea actuală a tezaurului nostru acești 200.000.000 fr. francezi = 1.300.000.000 lei ar fi putut merge cu mai mult folos *la armată care este pavăza țării*, decât la *Creditul Ipotecar, zis agricol* dar care este pentru 25 % și urban. Cu bani scumpi să se fi făcut măcar o operă de utilitate națională, nu una de ordin politic.

Căilor ferate li s'a atribuit 250.000.000 fr. francezi pentru continuarea lucrărilor de refacere. E singura destinație bună și absolut justificată. Pentru refacerea drumurilor și a șoselelor s'a afectat 220.000.000 fr. francezi. Chestiunea aceasta are o latură mai complexă și o vom examina în deaproape cu altă ocazie. Deocamdată vom spune numai că suma de mai sus, ne-a fost împrumutată de grupul suedez *Svenska Vägaktiobolaget* care a și obținut un contract de lucru dela Casa drumurilor *mult mai oneros* decât chiar faimosul *contract Stewart*, și că această sumă apare numai ca o înregistrare contabilă, fiindcă firma suedeză când va termina lucrările ce i s'au încredințat, va mai avea de primit dela statul român cel puțin o sumă egală cu cea arătată mai sus.

Fondul de rulment de 1 miliard lei pentru scadențele datoriei externe a fost dotat în 1930 cu un echivalent în sumă de 100.000.000 fr. francezi. Acest avans pe termen scurt va fi rambursat din acest nou fond de 200.000.000 fr. francezi iar fondul de rulment care trebuie conform obligațiunilor luate prin angajamentul de împrumut să existe la Banca Națională, va fi complectat *printr'o prelevare din produsul împrumutului* de 150 milioane fr. francezi. Cu alte vorbe am plătit o datorie mai veche în mâna acelorași deținători, constituind una nouă în condițiuni mai grele.

Investițiunile productive, în special pentru agricultură, vor primi maximum 200.000.000 fr. francezi, cu care se vor achiziționa mașini și instrumente agricole, cum și semințe selecționate. Nu putem afirma dacă și acest capitol nu are vre-un aranjament de pe acum, dacă nu există vre-un Kämpfmayer oarecare în dosul acestei obligațiuni sau vre-o mare casă exportatoare de instrumente agricole germană, viitorul ne-o va dovedi. Este în tot cazul simptomatică participarea băncilor germane Mendelsohn și Dresdner Bank cu o sumă aproape echivalentă cu aceea destinată refacerei agriculturii noastre. Mai cu seamă în timpurile actuale de grea criză pentru Germania.

Concluzie : 1) *Împrumutul actual este încheiat la cea mai joasă cotă de emisiune ce s'a admis vreodată de vre-o țară.*

2) *Dobânda de 7 1/2 la sută este de asemeni cea mai ridi-*

cată dobândă plătită de vre-un stat european la vre-un împrumut pentru care s'au dat toate garanțiile posibile.

3) Comisionul 6 % este excesiv de exagerat și neobișnuit de mare în asemenea operațiuni.

4) Introducerea agentului financiar, alături de experții tehnici, tribunale arbitrare cu judecători străini și întreaga gamă de umilinți care biciuește mândria și demnitatea națională.

Iată în toată goliciunea împrumutul și anexele lui menite să marcheze în istoria noastră economică și politică un progres. El este în realitate balonul de oxigen politic menit să împiedice prăbușirea celui mai ticălos regim. Dacă partidelor ce guvernează țara îi va fi folosit sau nu, asta nu ne interesează. României, acest împrumut nu i-a adus nici o ușurare.

TH. DELEANU

Ungaria feudală

— Pe ce se reazimă guvernarea contelui Bethlen —

Oricine privește mai de aproape stările interne din Ungaria, trebuie să ajungă la constatarea, că lunga cărmuire a contelui Bethlen nu se reazimă decât într'o foarte redusă măsură pe adevărată pătura populară. Dacă guvernul din Budapesta și-ar îngădui luxul unei reforme electorale democratice și ar săvârși în urmă imprudența unor alegeri libere, nu s'ar menține la putere nici douăzeci și patru de ore. Contele Bethlen are, însă, metode proprii pentru a neutraliza atacurile partidelor din opoziție și pentru a da opiniei publice maghiare impresia iluzorie a unor succese externe, cari îl fac necesar țării sale.

În urmărirea planurilor sale dictatoriale, contele Bethlen a dat dovadă de foarte multă îndemânare și, pe deasupra, a mai avut și un noroc nedesmințit. A reușit, ca pe o bună parte din adversari să-i suie în corabia guvernamentală, unde i-a încărcat de onoruri politice și de avantajii materiale. Pe cei mai mulți i-a redus la tăcere prin măsuri drastice polițienești. Iar cei mai primejdioși au fost înlăturați printr'o curată coincidență, de mâna fără milă a morții.

Astăzi Ungaria a rămas unicul colț al Europei, unde nici unul din câștigurile democrației n'au izbutit să pătrundă. E ultimul re-

fugiu al concepției feudale. E singura țară pe care o mai stăpânesc imaginații cu pinteni, cu latifundii și cu blazon.

* * *

Nimic nu s'a schimbat în structura socială a Ungariei de după război. De ani de zile, grupările politice înaintate, — acele cari, desigur, ar dobândi guvernul într'o luptă egală, — cer introducerea unei noi legiuiri agrare, în temeiul căreia să se poată realiza împroprietărirea muncitorilor agricoli. Pământul Ungariei se află și astăzi în mâinile aceluși nobilimi, care-l stoarce de câteva veacuri și, dacă regimul contelui Bethlen, a instituit la ministerul Agriculturii un simulacru de comitet agrar, împuternicit să decreteze exproprierea în anumite cazuri, n'a recurs la acest mijloc pentru a împărți la țărani moșiile conților și baronilor, ci pentru a deposeda sub anumite pretexte pe unii proprietari indezirabili, alcătuiind apoi așa numitele rezerve de stat, transformate în mici feude pentru înzestrarea partizanilor devotați.

Din terenurile dobândite astfel s'au înfruptat și „vitejii“ amiralului Horthy, printre cari prea puțini sunt cu adevărat agricultri. Restul proprietăților agrare sunt repartizate și acum ca și înainte de 1918, pe când în toate țările din jurul Ungariei latifundiile au fost desființate, venindu-se astfel în ajutorul clasei producătoare.

Acum câțiva ani se întemeiase în Ungaria un partid al micilor proprietari (kiszgaza pàrt), sub conducerea țaranului Nagyátdi Szabò, dar, tocmai când acesta se pregătea de atac după o seurtă colaborare la guvern cu contele Bethlen, moartea l'a răpit din mijlocul partizanilor, iar gruparea întemeiată de el s'a risipit.

Acesta a fost primul adversar politic serios de care contele Bethlen a scăpat mulțumită unei trăgice întâmplări. În momentul de față nimeni nu mai prefinde o formă agrară în Ungaria, afară de social-democrați, cari sunt prea slabi, deocamdată, pentru a spera la o biruință a revendicărilor lor. Contele Károlyi, care și-a împărțit cândva moșiile la țărani, spunând că sunt câștigate de strămoșii lui prin trădare, se găsește departe, în exil, osândit în contumacie, ostracizat și deposedat de întreaga sa avere.

Pe fostul președinte al Republicei maghiare din 1910, regimul contelui Bethlen a știut să-l supună unei exproprieri integrale.

În privința organizării sale politice, Ungaria se înfățișează de-asemeni, în centrul Europei, ca un caz cu totul special. În Ungaria dăinuiește și astăzi votul electoral pe față în majoritatea districtelor din țară. O mică și neînsemnată concesiune s'a făcut numai în centrele industriale, unde, ținându-se seama de starea culturală mai înaintată a populației s'a introdus, cu oarecare greutate, votul secret.

Nu mai trebuie să adăugăm, ce garanții de liberă exprimare a voinții corpului alegătorilor reprezintă sistemul votului pe față. Vechiul partid național-român l'a experimentat în Ardeal, în de-

cursul ultimilor cinsprezece ani de activitate parlamentară la Budapesta. Ne aducem cu toții aminte de teroarea deslănțuită de organele administrative, cari cu ajutorul bâionetelor jandarmilor, reușeau să asigure alegerea candidaților guvernamentali chiar în cercurile cu covârșitoare majoritate românească.

Această rețetă e întrebuințată astăzi de contele Bethlen pentru a se menține la cârmă împotriva voinței majorității poporului maghiar, chinuit de sărăcie și amețit de visuri imposibile.

Grație legii electorale în vigoare, contele Bethlen, chiar dacă pierde alegerile din centrele unde votul e secret, (fără să fie, totuș, complet liber) în schimb își ia revanșa în districtele unde votul se exprimă pe față în prezența reprezentanților puterii publice.

Partidele înaintate au protestat în nenumărate rânduri împotriva procedurilor nelociale ale contelui Bethlen de a-și creia majorități în Parlament, (chiar contele Apponyi, care nu poate fi socotit ca un șampion al democrației s'a pronunțat în repetite rânduri, că votul pe față constituie o rușine pentru Ungaria), dar toate protestările și toate sfaturile au fost zadarnice. Nici lordul Rothermere, protectorul generos al Ungariei și propagandistul desinteresat al revizuirii tratatului dela Trianon n'a avut mai mult noroc. Intervențiile sale în vederea unei democratizări a vieții politice maghiare au fost întâmpinate de contele Bethlen cu un categoric refuz.

În anii trecuți, la un congres social-democrat la Viena, d. Iuliu Peidl, unul din conducătorii social-democrației maghiare, s'a plâns împotriva sistemului electoral retrograd din Ungaria, arătând cu dovezi autentice în ce fel se fac alegerile în țara sa. Impresionat de expunerea d-lui Iuliu Peidl, partidul laburist din Anglia a delegat pe d. Henderson ministrul Afacerilor străine în guvernul d-lui R. Mac-Donald, să facă o anchetă în Ungaria. D. Henderson a scos la Budapesta, a avut o întrevedere cu contele Bethlen, dar aceasta i-a declarat fără înconjur, că nu admite nici o intervenție din afară în treburile interne ale Ungariei.

* * *

Nici regimul presei nu-i mai blând în Ungaria de astăzi. Guvernul, ce-i drept, nu cenzurează și nu confiscă, ci procedează după o rețetă mult mai simplă. Interpretând în folosul său o dispoziție a legii de presă dinainte de război, contele Bethlen retrage, pur și simplu, dreptul de cloportaj și serviciul de transport prin poștă ziarelor cari îndrăsnesc să-l combată. (Aceleași ziare, cari atacă România cu furie, au libera intrare în țară, fiindcă noi suntem mai toleranți față de presa dela Budapesta, decât însuș contele Bethlen).

În asemenea condiții se înțelege că toate ziarele din Ungaria dacă nu favorabile, în cel mai rău caz indiferente față de guver-

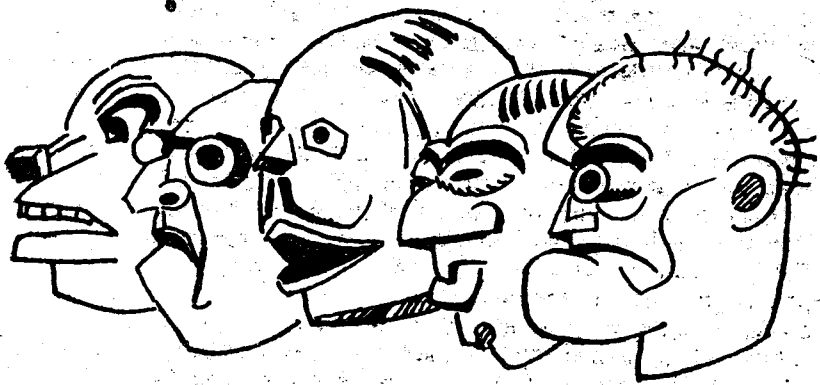
nul maghiar actual. Într-o vreme, ziarul „Budapesti-Hirlap“ încercase un început de opoziție. A cedat, însă repede. Oficiul social-democrat „Népszava“ e singurul, care mai cutează să critice unele acte de guvernământ ale contelui Bethlen, dar politica externă a acestuia n'are curaj s'o atace, știind la ce poate să se aștepte.

Așa, cu botnița la gură, Ungaria zilele noastre, Ungaria care amenință, Ungaria care se înarmează, suportă dictatura unor oameni, cari vor s'o târască spre război. În fruntea țării stă un amiral foarte curios, care se numește regent, fără să știe totuș locul cărui rege îl ține. El duce viață de monarh și are atribuții de președinte de Republică, iar în cazul dispariției sale din viață, nu lasă nici un succesor. Totul are un caracter de provizorat și un aspect paradoxal la vecinii noștri atât de agresivi. . .

O democratizare reală a Ungariei și o clarificare a temeliilor sale constituționale ar aduce, fără îndoială, o îmbunătățire a raporturilor, ei cu statele vecine. Dar, cine să realizeze această minune ?

ALEXANDRU HODOȘ

Trista metamorfoză a lui Konrad Bercovici

E o întâmplare ceva mai vechie. Dar nici așa de vechie, încât să nu mai vorbim aici de ea, mai ales că, nu știu prin ce miraculoasă împrejurare, pățania confratelui Konrad Bercovici a trecut cu totul neobservată, acum câteva luni, pe sub ochii de Argus ai presei noastre.

De la început, e necesară o lămurire. Cine este Konrad Bercovici? Pentru mulți dintre români, numele acesta nu spune mai nimic; pentru foarte mulți, Konrad Bercovici era un necunoscut, până mai acum un an de zile.

Un evreu de-al nostru a plecat într-o bună zi în lume. Câți nu pleacă așa, cu bocceluța la subsuoară, pentru a li se pierde urma! Konrad Bercovici n'a fost un aventurier de rând. A dus-o greu la încetut și a făcut de toate până a-și fi putut croi un rost în lumea nouă și necunoscută, în care s'a aventurat, spre a se sustrage perspectivei ce avea, rămânând în țară, de a ajunge mic negustor cu proteste și concordate, sau reporter la o mare gazetă, parazit al slăbiciunilor oamenilor noștri politici. După cum aflăm din „New York Herald Tribune”, Conrad Bercovici, înainte de a fi marele nuvelist și scriitor de azi, a fost țaran, ziarist, muzicant, marinar, fierar, învățător și... țigan. Precum se vede, omul a avut o viață cu mult mai complicată, decât aceea, pe care o oferă clasică succesiune de profesii ale hazardului.

Oricum o fi, Konrad Bercovici e de câțiva ani unul dintre cei mai citiți scriitori americani, iar în America succesul înseamnă bani și Konrad Bercovici e un om bogat. Avea omul acolo glorie

și avuție, dar se pare, că în sufletului lui vibra ceva, care nu se putea stămpăra cu toate satisfacțiile izbânzii. Din aproape toate scrierile lui Konrad Bercovici răzbia la suprafață un sentiment nelămurit, dar cald și cuprinzător, din care nu lipsește nici simpatia, nici o oarecare duioșie, pentru țara și poporul, din care s'a smuls. Evreul acesta, care își ortografiază și acum numele românește, Bercovici, așa cum i l'a scris cândva funcționarul de la registrul de nașteri al oficiului stării civile din Galați, își crease dincolo de Ocean un sprijin moral îndepărtat, idealizat, ca un altar de reculegere, undeva pe pământul acestei țări, pe care s'a născut și a deschis ochi mirați în nemărginirea senină a unui cer adânc de toamnă.

Stăpânit de acest chinuitor gând intim și folosind răgazul dintre două contracte cu editorul, Konrad Bercovici a pornit spre țară. Era un pelerinaj. Venea să se închine la misterioasa flacără, pe care și-o aprinsese candelă sufletului lui, undeva departe între închipuire și realitate.

Și într'o zi de vară ni-am pomenit cu el aici, purtat în triumf de unele ziare, nesocotit de altele; acaparată de unele cercuri, privit cu neîncredere și indiferență de altele. Iar când vâlva de-acasă s'a potolit, am descoperit, că dincolo de hotare, aveam un nou dușman, mai înverșunat decât alții, tocmai prin această tardivă convertire la regula comună a evreului român trecut peste graniță. Era bunul și omenescul Konrad Bercovici.

Nu știm, ce s'a petrecut în sufletul acestui om după această vizită în țară. Ne dăm însă seama, că numai procesul firesc al unei desiluzii n'ar fi putut sdruncina într'atât structura morală a unui suflet, până la a-i devia complect axa lui interioară. Altăceva s'a întâmplat cu Konrad Bercovici, care a sosit în țară sugrumat de emoția revederii, pentru a se reîntoarce în America inveninat de toată ura unei dușmăanii nefirești și nelogice. Altarul vechiu a fost spurcat de cineva; misterioasa flacără, care-i încălzia gândul, s'a stins înăbușită de cineștie ce miezme nesănătoase. Aici, sub ochii noștri, s'a săvârșit o crimă, o profanare. Konrad Bercovici a rămas acelaș mare scriitor american, cărțile lui fac acelaș tiraj aducător de mari apunamente; numele lui dă aceeaș strălucire burghezilor saloane newyorkeze; dar Konrad Bercovici nu mai este acelaș om. În sufletul lui s'a rupt ceva ce nu se mai poate înlocui. Konrad Bercovici acum e un cetățean al universului, care nu mai crede în nimic. O candelă de ideal a fost călcată în picioare și nu va mai arde niciodată.

Cine a săvârșit această ticăloșie? Și pentru ce?

Cine câștigă din faptul, că omul acesta scrie enormități în „Liberty” și clamează în conferințe publice pericolul ce amenință pe cei un milion de evrei din România, de a fi exterminați?

Ideea evreească? Dar care?

Ideea libertății? Ce anume libertate?

Am înțeles din conferința plină de cele mai sfruntante ne-

adevăruri, ținută de Konrad Bercovici în Decembrie la congresul evreilor americani, că lumea zisă civilizată e îndemnată să protesteze împotriva sălbătăciei românești, care se dedă la atrocitățile cele mai inimaginabile pentru a extirpa pe evreii nefericiți, aciuăți în această țară a gheenei. Au trecut de-atunci trei luni și nimic nu s'a întâmplat, din cele prevestite de noul apostol al coloniei contra noastră. Dar trăim cu toții aici și ne putem da seama de ceea ce ar putea fi un protest, făcut la asemenea îndemnuri. Ar folosi el la ceva evreilor din România? Desigur nu. Dinpotrivă, ar fi o provocare, din toate punctele de vedere desagreabilă raporturilor de bună conviețuire cu elementul băstinaș al țării, pe cari credem, că cei dintâi evreii sunt dator să și le menajeze, cu toată prudența și cu cel mai desăvârșit tact.

De altfel, convingerea noastră este, că nu evreii sunt autorii acestei triste convertiri la o acțiune așa de descreerată. Dacă simpaticul de altădată Konrad Bercovici ar fi venit în țară tot așa de necunoscut, pe cât era când a plecat, ar fi găsit aici o lume normală, trăindu-și traiul și mai bine, și mai rău, după vrednicie și după împrejurări, urmând o evoluție socială conformă cu dezvoltarea sa istorică. Poate, că scriitorul american, dedat cu o atmosferă socială altfel realizată, ar fi găsit puncte de comparație defavorabile nouă, ni-ar fi compătimit, comprimându-și o desamăgire firească și ar fi plecat ducând cu el spre lumea lui cea nouă un sentiment de simpatie reînnoită și de înțelegere.

Konard Bercovici a intrat în țară și n'a văzut nimic. Se stinsese candela. De la graniță l'au luat să-l dăscăliască, așa cum știu ei, preținșii prieteni ai evreilor. Liber și fără povara celebrității americane, Konard Bercovici ar fi găsit aici evrei de toată mâna, mai bogați și mai săraci, și mai mulțumiți, și mai nemulțumiți, ca și românii, mișcându-se liber, ca și românii și tot ca și românii, la drepturi publice egale, posedând fiecare cât îl ajută puterile din bunurile pământului și onorurile țării. Dăscălit, cum a fost dăscălit, el a plecat cu convingerea, că România este un adevărat iad pentru evrei și că datoria lui este să cheme lumea într'ajutor.

Dar pentru a-și face această convingere, Konrad Bercovici, a avut nevoie de o certificare românească. Evreul, care i-ar fi spus, că evreimea din România este amenințată cu extirparea, ar fi fost suspect. S'au, în tot cazul, ar fi trebuit să facă dovadă.

Când însă i-a vorbit la ureche românul, „*desgustat de sălbăticia din jurul lui*“, îndoială nu mai putea să rămână. A vorbit „*filosemitul*“, și Konard Bercovici a plecat cu inima sfâșiată și cu veninul urei revărsat în sânge.

Evrei, păziți-vă de „*filosemiți*“! Altfel pățiți ca nefericitul Konrad Bercovici, gloriosul scriitor american, rămas fără candelă de ideal în sufletu-i întunecat de ură.

D. I. CUCU

Revoluția lui Horia în lumină nouă

O cărticică, proaspăt ieșită din teacurile tipografiei diecezane dela Oradia, m'a ademenit s'o citesc pe nerăsufiate și mi-a pus condeiu în mână. Apariția ei se datorește preacinstiului vlădică al Bihariei, *Roman Ciorogariu*, moșneagul veșnic tânăr și sprînten la minte, care din ceasul în care mașina infernală i-a sfărâmat mîna cea dreaptă la Senat, scrie cu stînga. Un scris mai viu, mai colorat și mai flexibil, decît al multor tineri din preajma sa, cari scriu cu dreapta dar calcă cu stîngul — pe tărîmul literelor.

De data aceasta părintele episcop dă la iveală un manuscris unguresc, pe care l-a descoperit nu știm unde și'n care se istorisește pe larg revoluția lui Horia, cu toate ororile ei. Atribuindu-i o reală valoare, P. S. Sa l-a tradus, l-a prefațat cu lămuririle necesare și l-a scos în lumina tiparului, ca să-l cunoască tot neamul. În special istoricii de meserie și cercetătorii chemați a-i statori adevărata valoare documentară. Rămâne, firește, de văzut ce importanță îi va acorda critica istorică, în deplina cunoaștere a izvorului original și după convenitul studiu comparativ cu scrierile unui *Densușianu*, *Barițiu*, *Xenopol* contele *Teleki*, *Szilayi*, și alte monografii, cunoscute pînă azi asupra mișcării lui Horia, Cloșca și Crișan.

La prima citire broșura face o impresie deosebită. Adăpat din izvor contemporan, manuscrisul acesta prezintă în lumină nouă personalitatea lui Horia și caracterul revoluției dela 1784.

* * *

Obârșia manuscrisului este încă obscură. Un oarecare *Friederich Schiller*, probabil un scriitor sas din Ardeal, contemporan al

răscoalei lui Horia, a lăsat o lucrare istorică (?) în limba germană. Data apariției, titlul și cuprinsul ei nu ne sunt cunoscute încă. Este cert însă, că o parte a acestei lucrări privește revoluția lui Horia. Și iată pentru ce! Un ungur cu numele Czövek István, probabil un preot calvin traduce pe ungurește capitolele din Schiller, care tratează pe Horia.

La anul 1817 își tipărește traducerea sub titlul umflat, vulgar, și brutal de peiorativ: „**Oglinda** faimoșilor tâlhari, hoți de codru, ucigași, bandiți, rebeli și conpirați, vestiți în întreagă Europa, tradusă de Czövek István din scrierile lui Friederich Schiller partea I, la Pesta, 1817, cu tiparul și cheltuiala lui Trattner Janos Tamás”.

Mai târziu — nu se știe când — un român cărturar, care are modestia să-și ascundă numele, copiază cartea lui Czövek. Probabil neputând să ajungă în posesiunea ei — pe atunci cărțile erau scumpe și rare — dar mai ales de dragul subiectului, care, ca pe orice bun român, îl interesa în gradul superlativ, s'a apucat să copieze cu răbdarea caracteristică rasei. La urmă, după ce a mântuit, scrie pe coperta manuscrisului (copie) un alt titlu, pe românește. „*Întâmplarea Horii și a Cloșchii din anul 1781—1785, descrisă dintr'o carte ungurească tipărită*”.

Acesta e manuscrisul ajuns în mâinile părintelui episcop al Orăzii și tipărit acum în traducerea preasfinției sale. Cum spunem, citirea lui impresionează. Întâi, prin ceea ce conține. Prin unele amănunte și desfășurări ale răscoalei, cari par noi și necunoscute și prin acel splendid portret al lui Horia, care echivalează cu o fotografie după natură. Dar mai ales prin ceea ce exprimă în cuvinte. Din simpla și fioroasa istorisire a evenimentelor, respiră duhul vremii și suflul unei revoluții pornite în numele *ideii de libertate și egalitate*.

Conceptiile și mobilurile sufletești, care se desprind dintre rânduri, starea de spirit a poporului iobag și felul cum s'a pregătit și organizat revoluția, constituie de sigur partea cea mai interesantă a acestei descoperiri literare, dacă în adevăr ea este o „descoperire”.

Ele definesc și așează într'o nouă lumină răscoala lui Horia, care deacum va trebui văzută cu alți ochi. „Ea n'a fost — zice traducătorul — o simplă izbucnire a amărăciunii populare, ci o *conștientă ridicare în contra ordinii sociale a feudalismului*”. Revoluția dela 1784 avea deci un obiectiv mai înalt și bine fixat, un program agrar și social, echivalent cu desființarea iobăgiei, cu ștergerea definitivă a privilegiilor nobilimii și întronarea unei noi orânduiri sociale.

Dovada o avem în condițiile de capitulare, pe care le pun răsculații comandantului armatei austro-ungare, însărcinat cu suprimarea revoluției. Iată condițiile: 1. Să se desființeze clasa nobililor. 2. Toți nemeșii să-și părăsească domeniile, pământurile lor

urmând a se împărți țăranilor. 3. Nobilii să plătească și ei impozite alături de poporul de rând.

* * *

Un astfel de program doctrinar, de largi concepții reformatoare,—care amintește revoluția franceză cu drepturile omului — nu putea răsări decât din capul luminat, și din inima 'n care zvănesc nedreptățile de veacuri, a lui Horia, acest țăran la înfățișare, care însă—după cum ne spune Fr. Schiller—„era un cap deschis, din prisosință înzestrat cu minte ageră, cu talent oratoric și bogat în experiențe, ca fost primar în satul său“.

Iar în alt loc, alte câteva linii: „Horia nu era un cap de bostan, ci un om cu învățătură și mare meșter în iscodiri rafinate. Vorba nemțească curgea din gura lui ca apa cea viie și citise cu temeii mulți autori germani. În vremea cât a stat la Viena se plângea, că nu prea înțelege bine pe Klopstock“...

Iată deci pe Horia citind pe poetul Klopstock! În mijlocul Vienei, poate în fața Burgului, așteptând să intre, cu jalba'n mână, la împăratul Iosif II. *Este un nou Horia*, de sigur, care diferă mult de cel ce ni-l-am închipuit până acum. Dar, în afară de acest splendid portret sufletesc, noi n'am cunoscut mi-se pare nici portretul fizic, nici înfățișarea impunătoare a lui Nicolae Ursu (zis Horia), așa detaliat și exact cum ni-o descrie acest mărtor al vremii, care a trebuit să-l vadă cu ochii proprii, pentruca să-l zugrăvească cu atâta precizie și siguranță. Priviți-l:

— „În vârstă de 50 de ani, de talie mijlocie, mai mult svelt și uscățiv decât dolofan, purtând îmbrăcăminte după croiala valașă: țundră românească până la genunchi, tivită pe margini cu postav roșu, cioareci strânși de lână, ca cei ungurești și cisme'n picioare, iar pe cap căciulă neagră. Om strașnic și impunător“.

În oglinda acestui document răscoala moșilor de sub conducerea celor trei căpetenii frânte pe toată, ne apare deci ca un adevărat preludiu al marelui revoluții franceze,—preludiu stropit cu de iobag român—deci tot sânge latin—din munții Daciei superioare.

Dacă aceasta ar fi singura contribuție nouă și reală, pe care o aduce istoriografiei politice cărticica părintelui episcop Ciorogariu, osteneala traducătorului este totuș vrednică de recunoștința noastră.

GH. TULBURE

Săptămâna politică internă

Alegerea dela Bistrița

Incontestabil, că partidul național-țărănist s'a bucurat în cursul ultimei guvernări liberale de naiva favoare a corpului electoral, ceiace a și servit drept îndreptar pentru răposata Regență, atunci când l-a chemat la putere.

De atunci însă lucrurile s'au schimbat. Încă dela primele alegeri parțiale, cari au avut loc la câteva luni după înscăunare, s'a putut observa o scădere a voturilor guvernamentale. Acest fenomen, altminteri foarte firesc, s'a accentuat în ultimele alegeri parțiale dela Bistrița și R.-Sărat.

În cel din urmă județ, candidații opoziției au obținut mai mult de 18 mii de voturi față de mai puțin de 13 mii obținute de candidatul guvernamental. O diferență de peste cinci mii de voturi în defavoarea candidatului național-țărănist, ceiace scoate în evidență înfrângerea totală a guvernului, dovedind că în acest județ partidul care ne guvernează nu se mai bucură de încrederea corpului electoral. Deputatul nou ales acum nu mai este astfel, cum ar trebui să fie, reprezentantul unei majorități, ci al unei minorități, și nu s'a putut alege decât grație fărâmișării voturilor opoziționiste.

La Bistrița, situația prezintă încă și mai multă gravitate pentru guvern, de oarece acolo n'a fost vorba de-o alegere cu vot universal, ci de consultarea colegiului senatorial al consiliilor comunale și județene, votând consilierii aleși chiar de acest guvern, din sânul partizanilor săi cei mai încercați. Au mers la vot astfel înșiși oamenii partidului național-țărănesc dela sate și oraș, pronunțându-se în mod cât se poate de categoric în contra partidului din care fac încă parte, și pentru unul dintre partidele de opoziție, în speță partidul poporului.

* * *

Rezultatul alegerilor dela Bistrița a fost următorul :

Oanea (liberal)	127 voturi.
Buzilă (guvern.)	662
Victor Moldovan (p. poporului)	486

Guvernul a obținut prin urmare mai puține voturi decât cei doi candidați opozanți și senatorul nou ales este, ca și cel dela R.-Sărat, reprezentantul unei minorități, iar nu al majorității alegătorilor.

Cercetând mai de aproape împrejurările în care s'au făcut aceste alegeri, trebuie să constatăm dela început că reușita candidaturii guvernamentale se datorește și de data aceasta concursului alegătorilor minoritari, în număr destul de considerabil în județul Năsăud.

În primul rând sașii au dat concursul lor guvernului, în urma unui acord încheiat între conducători cu câteva zile înainte de alegeri, și cunoscând disciplina constantă și neclintită a poporului saș, nu ne putem îndoi că toți alegătorii sași, 283 la număr, au votat așa cum li s'a ordonat de sus, pe candidatul guvernamental.

Rezultă de aci că protopopul Buzilă, alesul consiliilor comunale din județul Năsăud, obținând 283 voturi săsești și 55 din partea celorlalți minoritari, în total 338, n'a avut decât 264 voturi românești, din aproximativ 900. El este prin urmare nu numai reprezentantul minorității comunale din acel județ, ci mai ales reprezentantul populației minoritare, cu concursul căreia s'a ales, împotriva voinței categorice a alegătorilor români. Cine sunt însă cei 264 de consilieri români cari l-au votat? Sunt reprezentanții celor 44 de comune grănițerești, cari au fost ademeniți să voteze pe placul guvernului, prin distribuirea în ajunul alegerii a cotelor ce se cuvin acestor comune din fondurile grănițerești.

După cum se știe, acele 44 comune posedă așa zisa avere grănițerească, din al cărei venit se distribuie anual fiecărei comune o cotă-parte, în raport cu numărul locuitorilor. Ori, guvernul actual administrează așa de bine aceste fonduri, încât în timpul din urmă nu s'a mai putut distribui nici un ban din cotele ce li se cuvin. În ajunul alegerii însă, administrația fondurilor a obținut dela guvern un împrumut de 11 milioane, pentru a-și putea îndeplini măcar în parte îndatoririle sale; a adus banii la Bistrița și la 24 și 25 Martie, cu două zile înainte de alegeri, a convocat pe primari, și distribuindu-le mandatele de plătă le-a comunicat, că se pot prezenta pentru a-le încasa cu începere dela 28 Martie, a doua zi după alegere, cu condiție bine înțeles ca ă. protopop Buzilă să iasă învingător.

Bine înțeles, că bieții oameni n'au avut ce face și pentru a nu risca se se refuze plata mandatelor au votat pe candidatul guvernamental. Așa se explică faptul, că în circumscripțiile electorale Rodna și Năsăud, compuse exclusiv din comune grănițerești, opoziția n'a întrunit decât 151 voturi față de 249 ale guvernului. În a treia circumscripție însă, a Bistriței, din care fac parte satele mino-

ritare, majoritatea a fost totuși a candidaților opozanți, pentru că *toți românii au votat pentru aceștia*. În această circumscripție, cea mai importantă, pentru că cuprinde un număr mai mare de alegători decât celelalte două secții împreună, rezultatul a fost următorul:

Oanea, liberal,	50 voturi
Buzilă, guvern,	353 „
Victor Moldovan p. poporului,	412 „

În special candidatul partidului poporului Victor Moldovan, a obținut în această secție un succes desăvârșit, cu 59 de voturi mai mult decât candidatul guvernamental, și d-sa ar fi fost cu siguranță ales și în celelalte două circumscripții, dacă nu intervenea „manopera“ de ultima oră cu cele 11 milioane aduse de la București.

În acel caz candidatul guvernamental ar fi trebuit să se mulțumească cu cele trei sute de voturi minoritare.

* * *

Această fiind icoana cât se poate de fidelă a alegerilor dela Bistrița, suntem în drept a afirma, că partidul dela putere a pierdut, în partea locului, complet popularitatea sa, lucru cu atât mai dureros pentru el cu cât tocmai județul Năsăud era considerat, până deunăzi, ca una din cele mai inexpugnabile fortărețe ale partidului național-tărănist.

Această popularitate fusese însă produsul unei deșănțate propagande demagogice. Ea s'a împrăștiat la prima bătae de vânt și populația și-a pus de astă dată în mod temeinic și definitiv speranța în acei oameni cari au știut să-i recapete încrederea, nu prin aceleași mijloace condamnabile de făgădueli nerealizabile, ci prin realizările trecutelor guvernări ale partidului poporului, care au putut fi abia acum apreciate, prin comparația acelor guvernări cu dezastroasa guvernare de azi.

Oglinda situației

Dacă sunt oameni, cari mai pot să creadă în miraculoasa putere de vlață a actualului guvern, îi îndemnăm să treacă pe la casieria centrală a ministerului de Finanțe și să privească la ceea ce se poate vedea acolo.

Vechi afișe din vremuri bune, când erau bani în casa statului și plățile se făceau cu promptitudine, anunță că orele de casă sunt dela 8.30 la 11. Lumea mai crede în acest dispozitiv de serviciu, care totuși de mult nu se mai respectă și vine de cu noapte să prindă un loc în primele rânduri. La 8.30 ghișeele rămân oblănite: și la cele două case plătitoare, și la viza ordonanțelor și la controlul lor. Doar la cele două ghișee de primiri, unde nimeni nu

așteaptă și unde funcționarii respectivi privesc plictisiți în gol, obloanele se dau la o parte. Dincolo, la plăți, se îngroașe rândurile; dar ghișeele rămân oblonite. E ora 10.30. În două ore, oamenii, cari fac această corvoadă de zile și săptămâni, încep să dea semne de nerăbdare. Cineva, care știe rosturile, după ce a știricit pe la uși misterioase, aruncă o vorbă:

— Casierul central a coborît să vadă, dacă sunt bani.

Lumea nerăbdătoare se înghiesuie, înviorată de un vag rest de nădejde, în fața ghișeelor. La ora 11 fără un sfert, după obloanele ghișeelor de plăți se aud sgomote vesele de chei, urmate de bufnituri surde.

— A adus bani.

Și altă înviorare în mulțimea cu picioarele amorțite de așteptare.

S'au deschis ghișeele de control și funcționarii strigă nume, cari răspund vesel:

— Nicolescu & Comp.

— Prezent aici!

— La plată Luni.

E Miercuri. „Nicolescu & Comp.” a lăsat ordonanța la viză acum zece zile, și face coadă de trei săptămâni.

La 11 fără cinci se deschid și ghișeele de la plăți. Casierii plătesc plictisiți sume mici. Ordonanțele mari se amână: „nu sunt bani”.

Lumea de la ghișeul pentru vizarea ordonanțelor devine agresivă. Se bate în geam, ca la casele cu numărău și se spun vorbe urâte. În cele din urmă, un funcționar dă enervat oblonul la o parte și apostrofează:

— Ce vreți, domnilor? Unde vă treziți, de faceți așa scandal? Nu primesc nicio ordonanță: nu-s bani.

— Bine, domnule, de ce nu ni-ai spus-o de dimineață? Ce înseamnă batjocura asta? Ne vedeam de alte treburi. Aștept de cinci zile.

— N'am ce vă face. Așa am ordin. Azi nu primesc nicio ordonanță. Veniți mâine.

Și închide ghișeul.

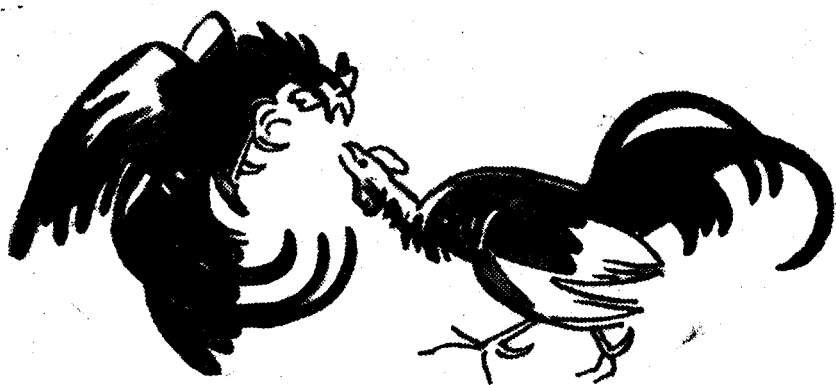
La ora 11.30 se închid și ghișeele de la plăți. „Nu mai am bani”. Soldați cu arma pe umăr încep să circule prin mulțime.

— Vă rog părăsiți casieria. E ora 12. Veniți mâine.

Iar mâine începe de la capăt aceeași tristă comedie, care la orice instituție particulară s'ar transforma într'o tragică declarație în stare de faliment.

Mai credeți în durata acestui guvern? Duceți-vă și vă veți convinge că n'am isbutit decât să dăm aici o palidă schiță a înfiorătoarei situații, în care ne-a adus democratica guvernare național-tărănistă.

CRONICARUL DE DUMINICA

GAZETA RIMATĂ

Nenorocirea unui celibatar

*Pe scumpul nostru-amic Ghiulucă
Destinul bun a vrut să-l ducă
Direct pe Coasta de Azur.
A învățat: bonsoir, bonjour,
Se poartă numai în jachetă,
Își riscă-averea la ruletă,
I se arată noaptea'n vis
Surâsul unei blonde „Miss...“
Fermecătoarea Rivieră
E dulce, caldă ca o seră.
Pe malul mării în hamac
Stă cel mai fericit burlac!*

*Dar într'o noapte fără lună
Venì o veste, nu prea bună.
Prea credinciosul Răchișan
Sări în sus ca un vulcan)
Își apucă în palme vidul
Strigând: — „S'a răsculat partidul!
La asta nu mă așteptam,
Mă rog, e un complot infam!“*

Surprins, dar liniștit ca marea
Ghiulucă puse întrebarea :
— „E revoluție'n țară, ce-i?
— „Au pus impozit pe holtei !

Deodată se făcu tăcere...
Pe marea plină de mistere
Șoptea din când în când un val,
Ardeau luminite pe mal
Ca 'ntr'un decor de bal, feeric.
Numai Ghiulucă'n întuneric
Se întreba îngândurat :
Să fie oare-adevărat ?
Vor țăraniștii să mă sape,
Nu sare nimeni să mă scape ?
Poporul vrea să mă însor,
Și nu-mi dă nimeni ajutor ?

Pus într'o tragică dilemă
Pe cea mai delicată temă,
Oftează din rărunchi, amar,
Simpaticul celibatar :
Să lupte ? Să capituleze ?
Ar vrea să-și recapituleze
Trecutul tristei sale vieți,
Se uită'n tolba cu săgeți
Pe care-o poartă subsuoară, —
Și-a hotărât, că nu se'nsoară.
Va rezista cu orice risc :
Ce pricopseală pentru fisc !

MATACHE VORONOFF
— Crescător de maimuțe —

I N S E M N A R I

Începând cu acest număr, revista *Țara Noastră* se mută la București. N'avem nevoie de prea multe argumente pentru a justifica această măsură. Când, întâia oară după război, am ieșit în lume la Cluj acum nouă ani, viața publică a Ardealului era îmbibată de otrava unui separatism agresiv și primejdios. Faimosul comitet de-o sută al d-lui Iuliu Maniu, uzurpând vechia firmă onestă a partidului național, hotărâse să boicoteze printr'o absență demonstrativă încoronarea primului Rege al României întregite. D. Alex. Vaida lansase cu tărăboi lozincă „Ardealului pentru Ardeleni“. Iar canonicii dela Blaj, porniți în campanie electorală să cuminece și să spovedească, ridicau fulgere de blestem împotriva „țiganilor“ din vechiul Regat.

Noi am dus de-atunci încoace, pe mii de pagini, o luptă de fiecare săptămână în numele ideii de unitate națională. Cei cari ne-au urmărit în această operă de salubritate necesară vor ști să spună, dacă ne-am făcut pe deplin datoria noastră. În orice caz, evenimentele s'au însărcinat să ne dea complectă dreptate. Cauza pentru care ne-am zbatut a triumfat. Rebelii regionalisti dela Cluj, dintre cari mulți se legaseră cu jurământ să nu calce toată viața lor la București, au fost nevoiți să închine steagul. În politică, au fuzionat cu țărăniștii. La gazetă s'au potolit cu totul. Clientela electorală nu-i mai crede. Azi sunt complect inofensivi și i-am putea spune ca Cidul: „*Et la lutte cessa, faite de combattants*“...

Aceasta însemnează, că privim misiunea noastră oarecum terminată, în ceeace privește tendințele de separatism ale adversarilor din Ardeal. E cam așa. În clipa de față, preocupările noastre se

îndreaptă spre tragica soartă a țării întregi, care, dela un capăt la altul al ei, se simte primejduită în însăși posibilitățile ei de existență. După cum am militat până la triumful final împotriva învrăjbirii dintre frați, tot astfel ne vom strădui să împiedicăm astăzi prăbușirea care ne pândește pe toți.

E de prisos să mai spunem, însă, că așa după cum am urmărit dela Cluj-idea unificării naționale, tot astfel, mutându-ne la București, nu vom uita Ardealul. D-l Alex. Vaida s'a retras în cortul unui Achille cu pipă și par'că mai clocește ceva. Trebuie puțin supraveghiat...

Din mormanul de legi votate cu toptanul la sfârșitul de sesiune încheiat zilele trecute, legea pentru valorificarea cerealelor e cea mai monstruoasă. D. Virgil Madgearu, autorul legii, a avut de lucru, pentru acceptarea ei, nu numai cu protestul întemeiat al diferitelor categorii nesocotite de această lege, ci și cu docilul Parlament al demisiilor în alb. La discuția proiectului, fără intervenția d-lui I. Mihalache, țara ar fi fost scutită de încă o pacoste, cu urmări dezaastroase pentru economia națională.

Zisa lege a valorificării cerealelor nu va rezolva cu nimic criza de desfacere, prin care trec produsele agricole românești. Cel mult, ea oferă câtorva patentati ai partidului de la putere să se plaseze parazitari în costisitoarele state ale respectivului consiliu de administrație. Caracterul bolșevic al acestei legi a fost larg și documentul relevat de d. profesor d. E. M. Brancovici, distins membru al partidului poporului. Dar nu în această calitate a vorbit d-sa. Președinte al societății cerealiștilor din România, d. E. M. Brancovici e un specialist, peste a cărui competență nu se poate trece. Cu toate acestea sceleratul proiect al d-lui Virgil Madgearu a devenit lege, cu binevoitorul concurs al d-lui I. Mihalache.

S'a petrecut, cu acest prilej, un fenomen interesant. Niciodată o lege nu s'a dovedit mai repede inaplicabilă. Toate observațiunile făcute la timp de d. prof. E. M. Brancovici se confirmă întemeiate. Ziarele străine, cari au luat cunoștință de legea d-lui Madgearu, subliniază caracterul sovietic al ei și toate ajung la aceeași concluzie, că România își distruge principala ei sursă de comerț mondial.

De la oamenii, cari au făurit această lege, nu putem nădăjdui nimic. Sperăm însă, că până la vremea când producția acestui an va fi de valorificat, legea pentru plasarea amicilor d-lui Madgearu va fi o lege scoasă din uz.

Se întreabă mulți, pe platforma tramvaiului sau la câte un colț de stradă: De ce a întârziat atât prin străinătăți d. Iuliu Maniu? De ce nu s'a întors mai repede acasă? De ce a afectat atâta in-

diferență față de propriul său partid? De ce reîntoarcerea lui în țară coincide atât de exact cu închiderea Parlamentului?

E foarte simplu. D. Iuliu Maniu n'a voit să certifice în fața opiniei publice, printr'o prezență fără consecințe, totala sa nepuțință politică de astăzi. N'a voit să arate, că numai stăpânește Parlamentul cu demisiile în alb. A încercat să-și mascheze slăbiciunea prin absență. În anumite momente penibile, se știe, e preferabil să nu fii de față.

Dioscurul dela Cluj, d. Alex. Vaida, a ales altă rețetă. S'a așezat supărat în vârful Feleacului, trâmbează din când în când după partizani, și s'a întors cu spatele spre București. Fostul medic al scălzilor dela Karlsbad nu se pricepe să fie șiret. Manevrelor sale sunt totdeauna transparente. Pe când d. Iuliu Maniu, — cine nu vede? — e de un machiavelism irezistibil.

Partidul național-țărănist se găsește însă la o hotărâtoare răspântie. Eticheta pe care-o poartă nu mai corespunde conținutului. Nici măcar șeful — să ierțați — nu mai e șef! Prin urmare, sau va binevoi în scurtă vreme să năpârlească complet, sau va succomba într'o sufocantă atmosferă de minciună. Lămurirea nu va întârzia mult, pentru că acum d. Iuliu Maniu s'a întors și, după toate probabilitățile, nu va sta cu mâinile în sân. Va căuta să redevină șef.

Noi ne încumetăm să anticipăm, că n'o să reușească...

Ziarul Universal a luat fericita inițiativă de a deschide o subscripție publică, pentru adunarea fondurilor necesare ridicării monumentelor ce datorăm celor doi mari Regi ai întemeierii Regatului Român și realizării unității naționale. Camera d-lui Csicsó Pop, în loc să se alătore acestei inițiative, contribuind la sporirea contribuției publice, a fost cuprins de un suspect acces de gelozie și n'a găsit ceva mai bun, decât să vină cu un proiect de lege, redactat stupid și cu nimic justificat, dând astfel naștere unor scene, de cari trebuia scutită memoria Regelui Carol și a Regelui Ferdinand.

Proiectul n'a trecut, în forma în care a fost redactat de oameni, cari n'au isbutit încă să se întegreze în ritmul de cugetare și simțire al neamului. Dar legea s'a votat, o lege, care se bagă ca bățul ștregarului în spițele inițiativei particulare.

Acest episod de sfârșit de stagiune legislativă merită a fi menționat pentru spiritul specific, care i-a dat naștere.

De când ziarele au început să vorbească stăruiitor la rubrica reportajului politic despre eventualitatea unui guvern de concentrare, subiectul se discută cu oarecare aprindere. Ideia a fost întâmpinată de unii cu simpatie, dar trebuie să constatăm că a trezit și unele nedumeriri. Așa se explică scrisoarea pe care am primit-o

deunăzi la redacție din partea unui cititor din provincie. Omul se interesează, așa zicând, de tehnica numitului guvern de concentrare și ne spune: — „În străinătate, guvernele de concentrare ies din însăși configurația Parlamentului. Există un fel de raport de de filiațiune între Cameră și banca ministerială. Deci, aceasta din urmă se naște din cea dintâi. Dumneavoastră ați voi să înversați ordinea firii, făcând să apară tatăl înaintea fiului. Veți păstra actualul Parlament? Compoziția lui nu-i incompatibilă cu plănuita conlucrare la guvern a tuturor partidelor? Sau cum? Veți face noi alegeri? Fiecare cu lista lui, combătându-se reciproc în fața alegătorilor? Frumoasă concentrare! Veți pune liste comune? Dar atunci, prin ce farmaceutică specială veți doza buclucașul raport de forțe? Cum numiți perfecții?”

Așa ni se scrie. Astfel de nedumeriri ne sosesc. Mărturisim, că nu prea ne pricepem să răspundem. Transmitem, însă, întrebările de mai sus ziarelor cari întrețin propaganda în favoarea guvernului de concentrare.

D. Mihai Popovici, grav afectat de un „mal d'emprunt“ (sensul orcum înțeles e propriu) a părăsit ministerul Finanțelor, pentru a se căuta în străinătate. D. G. Mironescu va ține interimatul Finanțelor. Dar cum d-sa e foarte ocupat acum să i se treacă pe sub nas, fără să observe, cine știe ce manevră de anschluss, d. Mironescu s'a gândit să treacă mâna, încredințând conducerea ministerului, văduv de d. Mihai Popovici, la trei noi consilieri tehnici, și anume:

D. Ghiță Crișan, șeful organizației național-țărăniște din Bihor, era indicat să devină consilierul tehnic al petrolului și spirtoaselor. Se știe, că în Bihor s'au descoperit celebrele contrabande de spirt negru, de cari nu sunt străini unii fruntași ai partidului național-țărănist. D. Crișan va fi astfel un adevărat consilier al spiritului negru.

D. Al. Buzdugan e consilier tehnic al Tezaurului, ceea ce în actuala situație a casieriei publice este o foarte plăcută sinecură.

Iar d. C. Teianu, proaspătul deputat de Bihor, rămâne mai departe, cu delegația de secretar general, având totuși titlul de consilier tehnic al lucrărilor administrative.

Nu socotim lefurile, cari vor greva debila putere de plată a statului, creiându-se aceste posturi noi, când slujbașii de carieră sunt dați afară, sub pretext de economii și nici nu vom insista asupra moralei soluțiunii, pe care a găsit-o d. Mironescu, pentru a salva ministerul de Finanțe dela dezastru, după plecarea d-lui Mihai Popovici, care se vede, că face cât patru. Ceea ce e nostim în această chestiune, e faptul, că prin numirea a trei conducători în treburile curente ale ministerului, seninul președinte al Consiliului pretinde să obțină...unificarea operațiunilor financiare ale țării.

Cum vine asta, noi nu înțelegem.

Nu pentru întâia oară întâlnim în ziare chinuita crispare stilistică a unor confrăți, cari și-au făcut o bine rentabilă specialitate din a imortaliza pentru câteva ore însușirile oamenilor zilei. E o muncă, pe cât de neroadă, pe atât de grea. Disproporția dintre obiect și intenție stârnește mila. Bieți oameni fără căpătâi, naufragiați pe culmi, clătînându-se nesiguri, amețiți de propria lor conștiință, că nu acolo li-e locul, cerșesc la gazetă buna-voință contemporanilor. Presimt ei sfârșitul de tragi-comedie, care-i așteaptă? Probabil. Și fac totul pentru a sugera, cu concursul interesat al făuritorilor de glorie efemeră, o altă apreciere în judecata mulțimei, decât ceea pe care o oferă omul și faptele lui de fiecare zi.

Un exemplu: d. Emil Hațiegan, actualul ministru al Muncei. Fostul judecător rural dela Hida ține cu orice preț să ne facă să credem, că ursele i-au pus în scaldătoarea dela naștere două ciocănașe împreunate pentru Muncă, un minuscul irigator pentru Sănătate și o cutiuță de chetă (mai ales această cut uță, care poate fi chiar o cutie mai mare, așa, cam cât o casă de bani) pentru Ocrotiri. Aflăm aceste minunate întâmplări din alte vremuri din desele și insistent repetatele cadelițări, pe cari și le comandă d. Emil Hațiegan la ziarele cu sâmbriași rău plătiți, dar cu nevoi sau poște multe și grele. Cu deosebire însă le aflăm recent din creionările stângace ale unui confrate dela un ziar de mare tiraj, care-vea să ne dovediască negru pe alb, că veselul consilier al fostelor pielării Renner s'a născut ministru, fără „aere“. Orice zâmbet e inutil. Dați-vă seama, că asemenea lucruri nu se scriu la gazetă pentru cei ce cunosc omul, ci pentru mulțimea, care n'a văzut niciodată chipul de rinocer biped al ministerului Muncei: care nu i-a auzit niciodată glasul țivilit cu o jumătate de ton mai sus; care nu a răs privindul prosternat în genunchi înaintea gloatelor din jurul Clujului, pentru a rosti în ton minor *Tatăl Nostru*, la venirea partidului național-țărănist la putere; care nu știe, că în ziua când a depus jurământul la Sinaia, d. Hațiegan n'a mai avut răbdarea să vie la București să-și ia ministerul în primire, ci s'a repezit nerăbdător să se arate clujenilor „fără aere“ în postură de ministru, pe care se pare, că nu i-o recunoșteau de bună voie.

Avem totuș o consolare. Toată strădania aceasta e zadarnică. Lumea va putea fi păcălită o zi, două. Apoi cei ce au fost înșelați cu nerușinare de cronicarii interesați ai unor însușiri imaginare, vor cerceta dincolo de pânza cenușie a fumului de tămâie cadelițat de gazete, căutând lauda durabilă a faptelor. Și ce va mai rămâne din „aerele“, pe cari și le ia astăzi, actualul ministru trecător pe la Muncă!

Fabrica de legi din dealul Patriarhiei s'a închis. D. G. Mironescu s'a luat parcă la întrecere cu d. Iuliu Maniu, care în pe-

ultimul sfârșit de sesiune parlamentară a bătut recordul vitezei în votarea legilor. După unele calcule, pe cari n'avem posibilitatea de a le controla, d. Iuliu Maniu realizase 22 legi pe minut: d. G. Mironescu a făcut o performanță de 23 și 1/7 pe secundă, fapt care îi consacră definitiv titlul de campion legislativ al României și pe acela, probabil necontestat, de campion al mapamondului.

Cantitatea legislativă a guvernării național-țărăniște, în variile ei componente, este în adevăr impresionabilă. Despre calitatea ei, pare-și-se preferabil să adoptăm auto-aprecierea acestor făuritori de mormane de legii, votate într'o sesiune și reformate în alta, ca dovedite rău alcătuite, neconforme cu realitatea, inaplicabile, costisitoare și incomplete. În această privință avem la îndemână replica dată la Senat de raportul legii pentru reforma învățământului superior, d. prof. Iacobovici, ilustrul chirurg și titano-saurofag de la Cluj. La unele observațiuni, se pare destul de serioase, ce s'au făcut proiectului d-lui Costăchescu, d. prof. Iacobovici a răspuns:

—Bine, bine. Ce-are-aface. Proiectul n'a putut să prevadă toate cazurile, dar dacă legea se va dovedi incompletă, o vom modifica.

Deci: „Votați, fraților, că altfel nu vom mai avea ce lucra în sesiunea viitoare“.

Numai dacă sesiunea viitoare va mai face parte din aceeași legislație.

Activitatea legislativă a Parlamentului național-țărănist.